

BO

BO, del ll. BŌNUS, -A, -UM, id. □ 1.ª doc.: orígens (*Homilies, bo, bons, 2r11, etc.*).

El timbre vocàlic *bó*, com era d'esperar, és general a tot el territori, llevat de l'extrem Nord-est; en els bisbats de Girona i Elna la *o* es va tancar davant la nasal; en aquest cas el tancament s'estén fins a una part del bisbat d'Urgell (pron. *bɔ* fins a Andorra, almenys fins a Soldeu), però més enllà *bó* arriba pel Nord fins al límit lingüístic, en el Pallars (tancat *bú*, ja a la vall d'Aran).

A desgrat de la norma general del tancament, en el rossellonès coexisteixen la pronúncia tancada, que era d'esperar, amb l'oberta, sense que aquesta sigui deguda a una imitació, almenys recent, del català comú; en la major part d'aquest domini dialectal el que trobem, certament, és la pronúncia *bú*, *búna* (que esperaríem general), de manera que no hi ha altra pronúncia local del nom del famós priorat conflentí, que *serábúna* (Serrabona), i *bú*, *búna*, en la llengua viva és el que he sentit en el Rosselló meridional (Montesquiu), a la Salanca (Bompàs), al Vallespir (Banys d'Arles) i en el Capcir. Però en l'ús perpinyanenc, en el de la plana del Rosselló i en altres zones del dialecte, conviuen les dues pronúncies *bú* i *bó*, segurament amb distincions (no ben establertes); sembla que davant del substantiu predomina *bó*, però també s'hi troba *bú* (Fouché, *Phon. H. Rouss.*, capítol corresponent, i cf. p. 124); darrere el substantiu, com a predicat i en les altres posicions fortament tòniques sembla que *bú* té més extensió, però també s'hi troben totes dues pronúncies, com ens ho mostren les rimes de Saïssat (junt amb les grafies de la seva ed. originària); aplega en rima el mot tant amb mots en *-ú* com en *-ó* —«lo saucissot, lo cambajó, / tot això sabeu com és *bo*», «quan s'ageix de donar consells tothom és *bo*, / mes per fer lo que és dit, adiu!, pas més ningú!»; «que el temps sigués *bo*... / en tota *sasó*»—, com amb *dona*, això i anàlegs: «trapi tothom a punt, tothom, hasta les *dones*, / que és lo que m'estona més: per se fê esperar ja sabeu si són *boncs*!» (més amb *dona, -es, Perpiny.*, pp. 46, 60), «és un poc veri-

tat tot *això*, / mes quelcom de defès és encara més *bo*».¹

Salta a la vista que un mot tan bàsic ha presentat en la llengua i en els parlars catalans un ample i variat quadro de descabdellament semàntic, amb substantivacions que sovint tenen atribuïts de mots nous, com p. ex. *el bo* oposat a *la clovella* parlant del que a d'altres llocs es diu *el bessó* (part mengívola de l'ametlla i fruits anàlegs), usual particularment a Menorca, etc. (Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* I, 307). *Al bo* (de l'hivern, etc.) 'al ple, al bell mig de': «les pomes del ciri que tenen el color i el gust de l'estiu al *bo* de l'hivern», Bladé i Desumvila, *La Nostra Revista* VI (1952), 455.

Això pertany més als grans diccionaris generals. Ací és més necessari donar indicacions sobre l'origen, sentit i ús de certes combinacions sintàctiques i fraseològiques, que sovint tendeixen a esdevenir entitats lèxiques noves. *Bona cosa* 'molt' s'usa més o menys per tot, i tant amb valor de pronom substantiu com adverbial, i en particular s'observa el seu ús més vivaç en les terres occidentals del migjorn i del Nord: «les coses bones convé que córreguen *bona cosa*» val. (M. Gadea, *T. del Xè* I, 29), i en cat. extrem-occidental «que ny'haiga *bona cosa* de taronges», Tamarit de Ll., *BDLC* XII, 30, Pont de Suert i fins Pla d'Urgell, *AlcM*; i alt-aragonès («el volturmo mete *buena cosa* de conchestas», Bielsa, 1965).

No està ben estudiat l'origen de la singularitat d'alguns llenguatges hispànics i romànics consistent a usar en plural les frases de salutació per desitjar satisfacció o sort en un moment del temps; això existeix en castellà amb major extensió que en la nostra llengua, però en català no és menys autòcton ni gaire menys arrelat que en la llengua veïna, per més que el català oposi normalment *bon dia!* al cast. *buenos días!*, però solament els ciutadans de via estreta que no han freqüentat la vida del camp, ni les comarques del Centre-Nord, ignoren que el bon pagès vigatà i de les terres veïnes ha dit sempre *bons dies* (avui pronunciat *bòn días*, i potser sempre fou així), sense que, natural-